

Małgorzata Kamola-Cieślik

Uniwersytet Szczeciński

Założenia i implementacja programu polskiego rządu w zakresie bezpieczeństwa energetycznego Polski w kontekście polityki klimatyczno-energetycznej Unii Europejskiej w drugiej dekadzie XXI wieku

Wprowadzenie

Polityka energetyczna Unii Europejskiej (UE) stanowi tzw. obszar kompetencji dzielonych. Oznacza to, że decyzje w dziedzinie energetyki podejmowane są przez rządy państw członkowskich oraz instytucje unijne. Zgodnie z Traktatem o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, każde państwo członkowskie zachowuje prawo „do określenia warunków wykorzystania jego zasobów energetycznych, wyboru między różnymi źródłami energii i ogólnej struktury jego zaopatrzenia w energię”¹. Dlatego też polski rząd określa strukturę bilansu energetycznego kraju, decyduje o wyborze sposobu produkcji energii elektrycznej oraz dywersyfikacji dostaw energii oraz surowców energetycznych do Polski. Unia oddziałuje na bezpieczeństwo energetyczne Polski pośrednio – przez politykę klimatyczną, podział funduszy unijnych na rozbudowę infrastruktury energetycznej, a także liberalizację rynku energii. Ponadto w prawie polskim obowiązują unijne rozporządzenia dotyczące prowadzenia polityki energetycznej.

¹ Art. 194, ust. 2. Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej; Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana), Dz.Urz. UE z 2016 r., C 202.

Określenie kierunków i sposobów realizacji polityki bezpieczeństwa energetycznego Polski należy do kompetencji Rady Ministrów (RM). W rządach Beaty Szydło, a także Mateusza Morawieckiego działania w tym zakresie prowadzi Ministerstwo Energii (ME)². Ministrowi energii przypisano odpowiedzialność za sprawy energii, surowców energetycznych i gospodarkę złożami kopalin³. Do najważniejszych jego zadań zaliczono m.in. przygotowanie projektu polityki energetycznej państwa i koordynowanie jej realizacji, nadzór nad bezpieczeństwem dostaw surowców energetycznych oraz energii elektrycznej, jak również kuratele nad funkcjonowaniem krajowych systemów energetycznych⁴. W rządach B. Szydło i M. Morawieckiego stanowisko to piastuje Krzysztof Tchórzewski.

Celem artykułu jest analiza decyzji RM w zakresie bezpieczeństwa energetycznego Polski po 2015 r. Z uwagi na obszerność problematyki i ograniczoną objętość niniejszej pracy autorka artykułu ograniczyła się do analizy polityki polskiego rządu w zakresie restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego, redukcji emisji gazów cieplarnianych do atmosfery oraz rozwoju odnawialnych źródeł energii (OZE). Problematykę tę przedstawiono w kontekście polityki klimatyczno-energetycznej UE w drugiej dekadzie XXI w.

Autorka starała się odpowiedzieć na pytanie: w jakim zakresie decyzje polskiego rządu dotyczące bezpieczeństwa energetycznego Polski są zbieżne z polityką klimatyczno-energetyczną Unii Europejskiej?

W artykule postawiono następującą hipotezę: Polityka polskiego rządu w zakresie bezpieczeństwa energetycznego Polski ukierunkowana jest przede wszystkim na modernizację górnictwa węgla kamiennego, czego świadectwem są deklaracje rządu, że węgiel ma być głównym źródłem energii w Polsce przynajmniej do 2030 r. Działania te mogą zmniejszyć szanse Polski na spełnienie wymogów Unii Europejskiej dotyczących produkcji energii odnawialnej oraz redukcji gazów cieplarnianych do atmosfery.

Dążąc do uzyskania odpowiedzi wykorzystano metody: porównawczą, decyzyjną, instytucjonalno-prawną oraz analizy treści. Materiałem badawczym uwzględnionym w artykule były m.in. rządowe, parlamentarne i unijne dokumenty oraz opracowania, artykuły czy wywiady opublikowane zarówno w czasopiśmie, jak i prasie ogólnopolskiej.

Założenia polityki klimatyczno-energetycznej Unii Europejskiej

Polityka klimatyczno-energetyczna jest jednym z ważniejszych obszarów działalności UE, a jej cele są uzależnione od różnych czynników, m.in. od światowych kryzysów

² Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 2015 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Energii, Dz.U. z 2015 r., poz. 2075.

³ Resortowi energii nie podlegały sprawy związane z polityką klimatyczną. Była on w gestii Ministerstwa Środowiska; *Ministerstwo Energii jednak bez rewolucji*, <http://wysokienapiecie.pl/atom/1137-ministerstwo-energii-jednak-bez-rewolucji> [dostęp: 30.12.2017].

⁴ Art. 12 Prawa energetycznego. Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 20 stycznia 2017 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy – Prawo energetyczne, Dz.U. z 2017 r., poz. 220.

energetycznych, pojawiających się zagrożeń ekologicznych, wzrostu popytu na energię oraz sytuacji gospodarczo-politycznej krajów członkowskich. W marcu 2006 r. Komisja Europejska (KE) przyjęła *Zieloną księgę – Europejską strategię na rzecz zrównoważonej, konkurencyjnej i bezpiecznej energii* (dalej: *Zielona księga*)⁵, która określała kierunki polityki energetycznej UE na najbliższe lata. Wyzwaniem dla krajów Unii miało być zwiększenie bezpieczeństwa dostaw surowców energetycznych, rozwój OZE, działania na rzecz oszczędnego wykorzystania energii, powstrzymanie zmian klimatycznych, jak również poprawa jakości powietrza⁶. Kierunki polityki energetycznej UE przyjęte w *Zielonej księdze* miały się przyczynić do dyskusji nad kompleksową europejską polityką energetyczną, a następnie do podjęcia działań w tym zakresie. Sformułowanie wspólnej polityki energetycznej wynikało z chęci ograniczenia uzależnienia krajów UE od dostaw surowców energetycznych spoza Unii (importu)⁷, ze wzrostu cen gazu ziemnego i ropy naftowej na światowym rynku, zmniejszenia się globalnych zasobów tych surowców przy jednoczesnym wzroście ich zużycia przez państwa europejskie, oraz niebezpieczeństw związanych z zanieczyszczeniem środowiska w trakcie wytwarzania energii⁸.

Z uwagi na udział branży energetycznej w emisji gazów cieplarnianych do atmosfery – uznawanych za przyczynę zmian klimatycznych – celem UE w perspektywie długoterminowej było stworzenie gospodarki charakteryzującej się ich niską emisją. Redukcja emisji była i jest możliwa dzięki zmniejszeniu zużycia energii, ograniczeniu zastosowania węgla kamiennego oraz brunatnego w energetyce, a także rozwojowi OZE i wspieraniu rynku technologicznego (np. dzięki innowacyjnym rozwiązaniom).

W latach 2006–2007 ważnym elementem polityki klimatyczno-energetycznej UE było wypracowanie wspólnego stanowiska członków Wspólnoty Europejskiej w kwestiach związanych z energetyką. Ramy europejskiej polityki w obszarze klimatu i energii do 2020 r. zostały określone w pakiecie klimatyczno-energetycznym, który po rocznych negocjacjach został przyjęty przez Parlament Europejski (PE) i Radę Europejską (RE) w 2008 r. Cele pakietu, potocznie określanego mianem „3X20”, były następujące:

- zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych co najmniej o 20% w porównaniu z poziomem z 1990 r.;
- zwiększenie do 20% udziału energii ze źródeł odnawialnych w całkowitym zużyciu energii do 2020 r.;
- zwiększenie efektywności wykorzystania energii o 20% do 2020 r.⁹

Dla Unii oznaczały one podjęcie działań ukierunkowanych na ograniczenie

⁵ Komisja Wspólnot Europejskich 2006, *Zielona Księga – Europejska strategia na rzecz zrównoważonej, konkurencyjnej i bezpiecznej energii*, Bruksela, 8.03.2006, s. 4.

⁶ *Ibidem*, s. 19, 20.

⁷ W 2015 r. ponad połowa zużytej energii (54,5%) w UE pochodziła z importu. Uzależnienie UE od importu ropy naftowej wyniosło 88,8%, a w przypadku gazu ziemnego 69,1%. Eurostat, Statistics Explained, Energy production and imports, http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Energy_production_and_imports/pl [dostęp: 30.12.2017].

⁸ A. Konarzewska, *Zielona Księga a europejska polityka energetyczna*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2006, nr 1, s. 84.

⁹ J. Paska, T. Surma, *Polityka energetyczna Polski na tle polityki Unii Europejskiej*, „Polityka Energetyczna” 2013, z. 4, s. 9–10; *Pakiet klimatyczno-energetyczny do 2020 r.*, https://ec.europa.eu/clima/policies/strategies/2020_pl [dostęp: 30.12.2017].

negatywnego wpływu energetyki na środowisko przez promowanie rozwoju OZE i efektywność energetyczną¹⁰.

Instrumentem służącym do wdrażania pakietu „3X20” był Europejski System Handlu Uprawnieniami do Emisji (ETS), określany również „wspólnym rynkiem uprawnień do emisji dwutlenku węgla”¹¹. System przewidywał zakup przez przedsiębiorstwa zezwoleń na emisję CO₂ i innych gazów cieplarnianych w ramach wyznaczonego pułapu dostępnych uprawnień do emisji. Odpłatne przydziały zakupu uprawnień do emisji wprowadzano stopniowo, a limit uprawnień był systematycznie obniżany, co miało się przyczynić do obniżenia emisji CO₂ i innych gazów cieplarnianych. W systemie przewidziano również wysokie grzywny dla tych przedsiębiorstw, które nie są w stanie zmniejszyć emisji.

W latach 2013–2020 Unia Europejska przez system ETS zamierzała ograniczyć emisję gazów cieplarnianych o 21% w stosunku do emisji z 2005 r. Największy udział w emisji CO₂ miała produkcja energii elektrycznej, stali i cementu oraz rafinacja ropy naftowej.

Od roku 2013 sektorowi wytwarzania energii energetycznej w UE nie przydziela się żadnych bezpłatnych uprawnień do emisji CO₂. Jednym z wyjątków jest Polska (oraz Czechy, Węgry, Bułgaria i Rumunia), która do 2020 r. będzie otrzymywała przydział bezpłatnych uprawnień na produkcję energii elektrycznej. Przydział ten będzie się zmniejszał stopniowo, by w 2020 r. osiągnąć zero. Odpłatne przydziały zakupu uprawnień do emisji CO₂ mają zachęcić państwa UE do inwestycji w technologie niskowęglowe i gwarantujące redukcję emisji.

Cele przyjęte w pakiecie „3X20” mają charakter zbiorczy, tzn. dotyczą UE jako całości. Wkład poszczególnych krajów w osiągnięcie celów polityki klimatyczno-energetycznej do 2020 r. będzie zróżnicowany, ponieważ został uzależniony od ich możliwości. W wypadku nowych państw członkowskich, w tym Polski, przewidziano łagodniejsze warunki. Z uwagi na mniejsze zasoby i efektywność OZE zaproponowano Polsce m.in. zwiększenie udziału energii z OZE do 15% w 2020 r., zamiast przewidzianych w pakiecie 20%. Ponadto Polska dostała możliwość wzrostu o 14% emisji CO₂ w sektorach nieobjętych ETS w latach 2005–2020¹².

W styczniu 2014 r. KE przedstawiła ramy pakietu klimatyczno-energetycznego do 2030 r., które opierały się na celach pakietu „3X20”. W październiku 2014 r., na szczycie RE, przywódcy państw członkowskich UE przyjęli pakiet klimatyczno-energetyczny do 2030 r. Polskę reprezentowała wówczas premier Ewa Kopacz.

Pakiet klimatyczno-energetyczny określił cele unijnej polityki przeciwdziałania zmianie klimatu oraz energetycznej na lata 2020–2030. Osiągnięcie celów pakietu ma istotnie wpłynąć na przebudowę europejskiego sektora energetycznego (przewidywane są np.: rozwój wykorzystania OZE, likwidacja kopalni, dywersyfikacja struktury wytwarzania energii elektrycznej).

¹⁰ Niska efektywność energetyczna (marnotrawienie energii) szczególnie dotyczy nowych państw UE. Wynika ona m.in. z przestarzałej infrastruktury energetycznej i wadliwie ocieplonych budynków.

¹¹ *Unijny system handlu uprawnieniami do emisji (EU ETS)*, https://ec.europa.eu/clima/policies/ets_pl [dostęp: 30.12.2017].

¹² T. Młynarski, *Bezpieczeństwo energetyczne i ochrona klimatu w drugiej dekadzie XXI wieku. Energia, środowisko, klimat*, Kraków 2017, s. 94; *Pakiet klimatyczno-energetyczny Unii Europejskiej*, <http://ziemianarozdrozu.pl/artukul/13/pakiet-klimatyczno-energetyczny-unii-europejskiej> [dostęp: 30.12.2017].

Zatwierdzone przez RE cele pakietu w obszarze klimatu i energetyki dotyczyły m.in.:

- ograniczenia emisji gazów cieplarnianych do 2030 r. o co najmniej 40% w porównaniu z 1990 r.;
- zapewnienia co najmniej 27% udziału energii ze źródeł odnawialnych w całkowitym zużyciu energii do 2030 r.;
- zwiększenia o co najmniej 27% poprawy efektywności energetycznej do 2030 r.¹³

Wraz z przyjęciem przez RE pakietu klimatyczno-energetycznego do 2030 r. rząd E. Kopacz wynegocjował dla Polski m.in. utrzymanie systemu darmowych pozwoleń emisji CO₂ dla sektora elektro-energetycznego na poziomie 40% do 2030 r.¹⁴ Korzystne zapisy dla Polski dotyczyły również powstania funduszu rekompensującego biedniejszym krajom Unii koszty realizacji pakietu do 2030 r. Dla Polski oznaczało to m.in. pomoc w sfinansowaniu inwestycji w energetyce. Polska otrzymała także około 48% środków na modernizację sektora elektroenergetycznego oraz na wzrost efektywności energetycznej. Środki na działalność funduszu mają pochodzić ze sprzedaży części pozwoleń na emisję CO₂.

Założenia polityki polskiego rządu w zakresie bezpieczeństwa energetycznego Polski

Kwestie związane z bezpieczeństwem energetycznym Polski poruszane były w trakcie kampanii parlamentarnej w 2015 r. Należy przy tym zauważyć, że postulaty wyborcze prezentowane przez kandydatkę Prawa i Sprawiedliwość (PiS) na premiera polskiego rządu, Beatę Szydło, były zbieżne z założeniami programowymi PiS. B. Szydło zapowiedziała, że będzie się starała doprowadzić do renegocjacji zobowiązań Polski zawartych w pakcie klimatyczno-energetycznym do 2030 r., „tak by chronić polskie kopalnie i energetykę opartą na węglu”¹⁵. Kandydatka PiS obiecała również powstanie nowej elektrowni węglowej w Ostrołęce.

W listopadzie 2015 r. w sejmowym *exposé* premier Szydło stwierdziła, że zagrożenie bezpieczeństwa państwa w obszarze energetycznym Polski będzie możliwe dzięki krajowym zasobom węgla kamiennego i brunatnego oraz dywersyfikacji dostaw gazu ziemnego i ropy naftowej do kraju. Zapowiedziała również wspieranie górnictwa węgla kamiennego i brunatnego, technologii opartych na węglu oraz powołanie ME¹⁶. Wyodrębnienie tego resortu wynikało ze strategicznego znaczenia bezpieczeństwa energetycznego dla polskiej racji stanu oraz z istniejących w tym

¹³ Pakiet klimatyczno-energetyczny do 2030 r. przewidywał również wspieranie budowy wewnętrznego rynku energii poprzez międzysystemowe połączenia elektroenergetyczne; *Ramy polityki w zakresie klimatu i energii do roku 2030*, https://ec.europa.eu/clima/policies/strategies/2030_pl [dostęp: 30.12.2017].

¹⁴ *Nowy pakiet klimatyczno-energetyczny*, <http://odnawialneźródłaenergii.pl/energia-i-ekologia-aktualnosci/item/1286-nowy-pakiet-klimatyczno-energetyczny> [dostęp: 30.12.2017].

¹⁵ *Renegocjacje pakietu klimatycznego mało realne*, <http://www.rp.pl/Energianews/308079826-Renegocjowanie-pakietu-klimatycznego-nierealne.html> [dostęp: 30.12.2017].

¹⁶ Stenogramy z posiedzeń Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (RP) kadencja (k.) VIII: 1 posiedzenie z 18 listopada 2015 r., s. 50.

sektorze problemów, m.in. wzrastającego zadłużenia kopalni. Przedstawiając program rządu B. Szydło nie odniosła się do założeń polityki klimatycznej Polski. Dopiero w styczniu 2017 r. wicepremier, minister finansów i rozwoju M. Morawiecki, na posiedzeniu RM, zaprezentował listę działań, które rząd powinien podjąć w celu poprawy jakości powietrza. Propozycje rozwiązań walki ze smogiem ujęto w czterech punktach. Ówczesny wicepremier zaproponował m.in. wycofanie z produkcji pieców na węgiel najgorszej jakości, przyjęcie norm jakościowych dla paliw stałych (wprowadzenie certyfikatów jakości paliw), wsparcie finansowe rządu dla osób chcących wymienić stary, nieekologiczny piec na nowy, dotacje do poprawy termoizolacji budynków oraz obniżenie cen energii elektrycznej¹⁷. Rozwiązania dotyczące walki z zanieczyszczonym powietrzem planowano przyjąć w rządowym programie *Czyste powietrze*.

W lutym 2017 r. resort rozwoju opracował *Strategię na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)*¹⁸, w której określono m.in. kierunki polityki bezpieczeństwa energetycznego Polski. Strategia została przyjęta przez rząd. Zgodnie z rządowym dokumentem istotnym paliwem dla elektroenergetyki do 2050 r. miał być węgiel, co uzasadniały własne zasoby tego surowca, które miały zapewnić „Polsce perspektywę stabilnych dostaw surowca dla polskich elektrowni węglowych”¹⁹.

W grudniu 2017 r., w wyniku rezygnacji B. Szydło ze stanowiska przewodniczącej RM, komitet polityczny PiS wysunął kandydaturę M. Morawieckiego na premiera. 12 grudnia w sejmowym *exposé* premier M. Morawiecki zapowiedział, że jego rząd zamierza kontynuować politykę rządu B. Szydło. Premier w swoim wystąpieniu zwrócił uwagę zarówno na sprawy związane z energetyką, jak i ochroną powietrza. Odnośnie do polityki bezpieczeństwa energetycznego Polski, M. Morawiecki stwierdził, że: „węgiel jest podstawą naszej energetyki. Nie możemy i nie chcemy z niego zrezygnować. To ważne dla Śląska i Zagłębia, ale to ważne również dla całej Polski. W długofalowy sposób planujemy reformy”²⁰. Jednocześnie zapowiedział ograniczenie emisji gazów cieplarnianych do atmosfery. Za główne źródło zanieczyszczenia powietrza uznał domowe piece, nie wskazując jednak metod zwalczania smogu. Obietnica premiera M. Morawieckiego w sprawie wdrożenia w życie programu walki ze smogiem była niespójna z dominującą rolą węgla w polskiej energetyce. Premier nie odniósł się do faktu, że do emisji CO₂ dochodzi nie tylko przez spalanie węgla w domowych piecach, ale i pracę elektrowni węglowych, hut czy koksowni. W *exposé* zabrakło również planów związanych z rozwojem OZE oraz budową elektrowni jądrowej. Prezes RM kwestie te spuentował następująco: „chciałbym zadbać, by również alternatywne źródła energii mogły się w Polsce rozwijać – nie w imię ideologii, ale tam, gdzie jest to uzasadnione ekonomicznie, tam gdzie przyniesie to Polakom korzyści, a nie koszty”²¹.

¹⁷ D. Wantuch, J. Chełmiński, *Polska kontra smog 1:13*, „Gazeta Wyborcza”, 14.11.2017, s. 11.

¹⁸ Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 została przyjęta przez rząd 14 lutego 2017 r. Dokument przygotowało Ministerstwo Rozwoju (MR) m.in. we współpracy ze wszystkimi ministerstwami. *Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)*, Warszawa 2017, s. 328.

¹⁹ *Ibidem*.

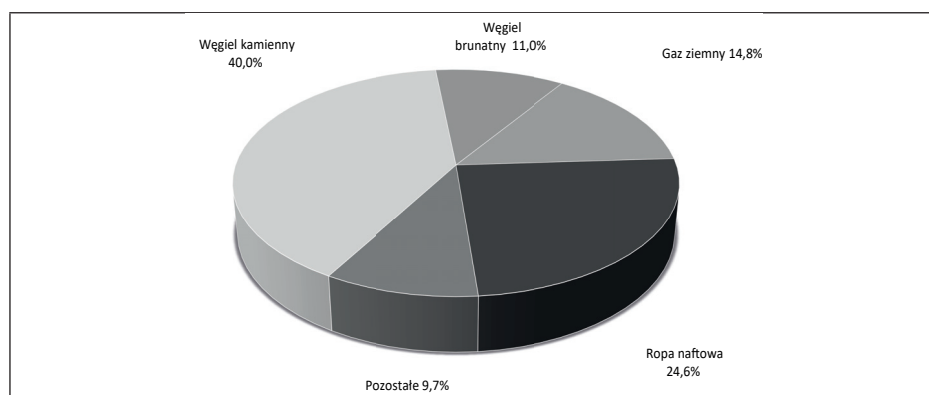
²⁰ Stenogramy z posiedzeń Sejmu RP k. VIII: 54 posiedzenie z 12 grudnia 2017 r., s. 7.

²¹ *Ibidem*.

Działania polskiego rządu wobec wykorzystania węgla kamiennego i brunatnego w energetyce oraz redukcji emisji gazów cieplarnianych w atmosferze

Warto zauważyć, że zarówno rządy B. Szydło, jak i M. Morawieckiego uzależniły bezpieczeństwo energetyczne Polski przede wszystkim od węgla kamiennego i brunatnego w sytuacji kryzysu polskich kopalni oraz odchodzenia państw UE od tego surowca, jako podstawowego źródła energii. Państwa Unii, dążąc do zróżnicowania źródeł energetycznych i ograniczenia emisji gazów cieplarnianych, zainwestowały m.in. w OZE (Niemcy), elektrownie atomowe (Francja, Szwecja, Finlandia), elektrownie wodne (Szwecja) i biomasę (Finlandia)²². Co prawda, od kilku lat udział węgla kamiennego w polskich źródłach energii maleje, ale i tak jest to wciąż nasz dominujący surowiec energetyczny²³. W 2016 r. w strukturze wytwarzania energii elektrycznej największy udział miały elektrownie na węgiel kamienny (50%) oraz brunatny (32%)²⁴. W tym samym roku udział węgla kamiennego i brunatnego w strukturze zużycia energii pierwotnej wyniósł 51% (wykres 1).

Wykres 1. Struktura zużycia energii pierwotnej w Polsce w 2016 r.

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, *Gospodarka paliwowo-energetyczna w latach 2015 i 2016*, Warszawa 2017, s. 32–33.

W roku 2016 wyzwaniem dla nowo powołanego ME miało być opracowanie, a następnie przyjęcie przez rząd *Programu dla sektora górnictwa węgla kamiennego do 2030 r.* Opracowanie i realizacja programu była konieczna z uwagi na fakt, że działalność większości kopalni węgla kamiennego przynosiła starty²⁵. Ponadto w 2015 r.

²² R. Zasuń, *Cała Europa pracuje nad zmianą źródeł prądu*, 15.05.2017, <https://www.obserwatorfinansowy.pl/forma/rotator/cala-europa-pracuje-nad-zmiana-zrodelpradu> [dostęp: 30.12.2017].

²³ M. Popkiewicz, *Rewolucja energetyczna. Ale po co?*, Katowice 2015, s. 108–109.

²⁴ W 2016 r. udział OZE w krajowym miksie wytwarzania wyniósł 8 proc, <http://gramwzielone.pl/trendy/27815/w-2016-r-udzial-oze-w-krajowym-miksie-wytwarzania-wyniosl-8-proc> [dostęp: 30.12.2017].

²⁵ M. Kamola-Cieślak, *The Government's Policy in the Field of Hard Coal Mining Restructuration as an Element of Poland's Energy Security*, „Polish Political Science Yearbook 2017”, v. 46, s. 254.

wygwałt obowiązujący dotychczas *Program działalności górnictwa węgla kamiennego w Polsce w latach 2007–2015*. Celem programu resortu energii miało być „stworzenie warunków sprzyjających budowie rentownego, efektywnego i nowoczesnego sektora górnictwa węgla kamiennego, opartego na kooperacji, wiedzy i innowacjach”²⁶. Realizacja programu miała się m.in. przyczynić do zaspokojenia krajowego zapotrzebowania na węgiel kamienny, poprawy warunków pracy górników, rozwoju gospodarki o niskiej emisji CO₂ przez poprawę jakości produkowanych surowców.

Program dla sektora górnictwa węgla kamiennego do 2030 r. miał być elementem składowym strategii energetycznej Polski do 2050 r. Wiceminister energii Grzegorz Tobiszowski zapowiedział przygotowanie projektu strategii w ostatnim kwartale 2017 r. Wraz ze strategią energetyczną Polski zaplanowano opracowanie prognozy tzw. miksu energetycznego Polski.

Do stycznia 2018 r. RM nie przyjęła *Programu dla sektora górnictwa węgla kamiennego* – prace nad nim nie zostały zakończone. Co więcej, obietnica wiceministra energii w sprawie przygotowania projektu strategii również nie została zrealizowana.

Pomimo braku programu, na przełomie lat 2015–2016 ME podjęło działania w sprawie restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego. Decyzje ministerstwa były konieczne ze względu na straty, jakie generowały kopalnie, szczególnie te, które wchodziły w skład Kompanii Węglowej SA (KW SA)²⁷. W kwietniu 2016 r. powołano Polską Grupę Górniczą (PGG), która została dokapitalizowana przez spółki energetyczne, banki i fundusze na łączną kwotę 2,4 mld zł²⁸. PGG przejęła większość kopalni, w których rozpoczęto restrukturyzację organizacyjną i zatrudnienia. Górnicy pracujących w tych kopalniach mieli skorzystać m.in. z urlopów górniczych i jednorazowych odpraw pieniężnych. Restrukturyzacja struktury organizacyjnej PGG miała doprowadzić do zmniejszenia kosztów funkcjonowania przedsiębiorstwa. Zmiany, jakie planowano przeprowadzić w górnictwie węgla kamiennego, uzyskały akceptację górniczych związków zawodowych.

W listopadzie 2016 r. Komisja Europejska (KE) zatwierdziła, przygotowany przez rząd polski, plan pomocy publicznej dla sektora węgla kamiennego. W ocenie KE dopuszczalne było przeznaczenie środków na wspieranie osób (w formie rent, odpraw, świadczeń socjalnych), które stracą zatrudnienie wskutek wygaszania niekonkurencyjnych zakładów górniczych. Pozostałą część środków planowano przeznaczyć na likwidację infrastruktury kopalni i naprawę szkód środowiskowych spowodowanych ich pracą. Do 2018 r. rząd zamierzał zamknąć nierentowne spółki górnicze, co było sprzeczne z zapowiedziami B. Szydło z kampanii parlamentarnej w 2015 r. Na ten cel planowano przeznaczyć blisko 8 mld zł ze środków publicznych.

²⁶ Ministerstwo Energii, *Program dla sektora górnictwa węgla kamiennego do 2030 r.*, <http://bip.me.gov.pl/node/27601> [dostęp: 30.12.2017].

²⁷ Pod koniec 2015 r. KW SA podlegało 11 kopalni, w których pracowało łącznie 45,6 tys. osób. W tym samym czasie KW SA była zadłużona na 4,4 mld zł. Ministerstwo Energii, *Restrukturyzacja sektora górnictwa węgla kamiennego w Polsce*. Informacja Ministra Energii na posiedzeniu Rady Ministrów na temat kluczowych działań mających wpływ na sytuację polskiego górnictwa węgla kamiennego, Warszawa, 11.04.2017, s. 1.

²⁸ M. Kamola-Cieślík, *Bezpieczeństwo energetyczne Polski a sytuacja ekonomiczna Kompanii Węglowej SA po 2014 roku*, „Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka” 2016, nr 1, s. 143, 144; J. Dudała, *Czy PGG poradzi sobie na rynku?*, „Nowy Przemysł” 2016, nr 5, s. 5.

W ramach restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego połączono PGG z Katowickim Holdingiem Węglowym SA (KHW SA). Konsolidacja spółek węglowych była konieczna, ponieważ KHW SA miał problemy z utrzymaniem płynności finansowej²⁹. Oprócz KW SA i KHW SA programem restrukturyzacji objęto Jastrzębską Spółkę Węglową SA (JSW SA). Program miał obowiązywać w latach 2016–2018. Warunki jego realizacji zostały przyjęte przez zarząd JSW SA i górnicze związki zawodowe³⁰.

W roku 2017 ogólna sytuacja kopalni³¹ w Polsce poprawiła się, aczkolwiek nie wszystkie spółki osiągnęły zysk z działalności. Wpływ na poprawę sytuacji finansowej tych przedsiębiorstw miało kilka czynników, m.in. wyższe ceny węgla (szczególnie węgla koksowego – 250 dol. za tonę³²) na światowym rynku, zawieszenie świadczeń pracowniczych, likwidacja miejsc pracy, zwiększenie wydajności pracy, zbycie majątku nieprodukcyjnego oraz likwidacja najbardziej zadłużonych kopalni. Pomimo że sytuacja spółek górniczych poprawiła się wyraźnie w 2017 r., to nadal terminy płatności dla dostawców są wydłużane (ponad 100 dni)³³. Z uwagi na niedoinwestowanie, kopalnie zmniejszyły produkcję³⁴, co spowodowało ograniczoną dostępność polskiego węgla na rynku krajowym³⁵. Wpływ na produkcję węgla miały również problemy geologiczne kopalni.

Oprócz realizacji programu restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego minister energii K. Tchórzewski zapowiedział uruchomienie przynajmniej jednej kopalni węgla kamiennego w latach 2019–2021, a w kolejnych pięciu – następnych dwóch. Ponadto resort energii zobowiązał się do otwierania nowych szybów wydobywczych oraz naprawy terenów pogórnich. Pod koniec grudnia 2017 r. premier Morawiecki ogłosił, że plan budowy dwóch kopalni (węgla kamiennego i koksowego) na terenie Górnośląskiego Zagłębia Węglowego wpisano do rządowego *Programu dla Śląska*³⁶. Prezes RM uzasadnił te inwestycje następująco:

Budowa nowych elektrowni węglowych w Polsce wiąże się z koniecznością zapewnienia dostaw węgla kamiennego. Następuje stopniowe wyczerpanie złóż w obecnie działających kopalniach. [...] Wiąże się to z koniecznością budowy nowych szybów i zaplecza zakładu górniczego. W perspektywie następnych kilku dziesięcioleci węgiel

²⁹ Pod koniec 2016 r. zadłużenie KHW SA wyniosło ponad 3 mld zł. Katowicki Holding Węglowy SA nie był w stanie zapłacić górnikom wynagrodzeń za marzec 2017 r. W wyniku konsolidacji spółek górniczych PGG przejęła cztery kopalnie od KHW SA. Zob. M. Grabiszewska, *Od węglowego cudu do biznesu*, „Puls Biznesu”, 3.04.2017, s. 4.

³⁰ B. Oksińska, *Związkowcy z JSW chcą powrotu przywilejów*, „Rzeczpospolita. Ekonomia i Rynek”, 27.04.2017, s. B1.

³¹ W pierwszym półroczu 2017 r. górnictwo w Polsce odnotowało 1,5 mld zł zysku z działalności.

³² Cena tony węgla w 2017 r. w stosunku do ceny tony węgla z 2016 r. wzrosła o ok. 150%.

³³ B. Oksińska, *Kolejny kłopot firm górniczych*, „Rzeczpospolita. Ekonomia i Rynek”, 30.11.2017, s. B3.

³⁴ W 2017 r. polskie kopalnie wydobyły 1 mln ton węgla mniej niż planowano. Zob. *Tobiszowski: wydobywanie węgla mniejsze o ok. 1 mln, import większy o 600–700 tys. ton*, 18.10.2017, http://www.wnp.pl/drukuj/308694_1.html [dostęp: 30.12.2017].

³⁵ Od stycznia do sierpnia 2017 r. Polska eksportowała 5 mln ton węgla. Import węgla do Polski wyniósł około 7,3 mln ton. Zob. *ARP: Eksport węgla wyniósł 5 mln ton w i-ix 2017, import -7,3 mln ton w I-VIII*, <https://www.money.pl/gielda/wiadomosci/artukul/arp-eksport-węgla-wyniosl-5-mln-ton-w-i-ix,223,0,2386655.html> [dostęp: 30.12.2017].

³⁶ B. Oksińska, *Nowe kopalnie oczkiem w głowie rządu*, „Rzeczpospolita. Ekonomia i Rynek”, 29.12.2017, s. A 21.

będzie stanowił podstawę miks energetycznego państwa, a wydobycie własnego surowca pozwoli utrzymać wysoki stopień niezależności energetycznej państwa, stabilność dostaw energii elektrycznej, jak i konkurencyjność całej gospodarki³⁷.

W odróżnieniu od państw UE rząd PiS planował nie tylko budowę kopalni, ale i rozbudowę bloków węglowych, m.in. w Ostrołęce, Jaworznie, Kozienicach i Opolu. Co prawda, z zapowiedzi ministra energii K. Tchórzewskiego wynika, że budowa nowego bloku w Elektrowni Ostrołęka (szacowany koszt tej inwestycji to 6 mld zł) ma być ostatnią inwestycją węglową w polskiej energetyce. Ponadto warto zauważyć, że węgiel (często niskiej jakości, np. muł węglowy i flotokoncentrat) wydobywany z polskich złóż kopalin nadal pozostaje głównym surowcem spalany w domowych paleniskach (ok. 3,5 mln domów ogrzewanych jest węglem).

Zarówno rozbudowa bloków węglowych, jak i zastosowanie węgla w ogrzewaniu budynków prywatnych ma wpływ na zły stan powietrza w Polsce. W 2015 r. KE złożyła na Polskę skargę do Trybunału Sprawiedliwości UE w sprawie nieprzestrzegania unijnych przepisów dotyczących jakości powietrza, co stwarza poważne zagrożenie dla zdrowia publicznego. W 2015 r. Polska przekroczyła dopuszczalną wartość stężenia pyłu PM10 w blisko 35 strefach. Rocznie z powodu chorób spowodowanych zanieczyszczonym powietrzem umiera w naszym kraju blisko 50 tys. osób. Wyrok Trybunału w sprawie zanieczyszczenia powietrza może spowodować nałożenie na Polskę wysokich kar pieniężnych³⁸. Z danych przedstawionych w raportach Europejskiej Agencji Środowiska (EAŚ) z lat 2015 i 2016 wynika, że Polska była w czołówce krajów Unii (obok m.in. Bułgarii, Chorwacji, Czech) zanieczyszczających powietrze w wyniku spalania paliw stałych³⁹. W listopadzie 2017 r. EAŚ uruchomiła interaktywną mapę jakości powietrza w Europie, opracowywaną na podstawie danych pochodzących z ponad 2 tys. stacji pomiarowych. 18 grudnia 2017 r. na internetowej mapie EAŚ odnotowano najgorszą spośród krajów Unii jakość powietrza w Polsce⁴⁰.

W latach 2015–2017 działania rządu PiS w walce ze smogiem należały do ograniczonych. Jedyną decyzją rządu w tym zakresie było wydanie rozporządzenia przez ministra rozwoju i finansów M. Morawieckiego⁴¹. Zgodnie z nim od października 2017 r. obowiązuje zakaz produkcji pieców na węgiel emitujących więcej niż 60 mg pyłów na metr sześcienny (piece te potocznie są nazywane kopciuchami⁴²). Od 2018 r. nie będzie można ich sprzedawać. Dotychczas w wyniku braku regulacji prawnych rocznie

³⁷ Ministerstwo Rozwoju, *Program dla Śląska*, Warszawa, grudzień 2017, s. 57.

³⁸ Wkrótce wyrok w Trybunale Sprawiedliwości UE ws. zanieczyszczenia powietrza w Polsce, http://energetyka.wnp.pl/wkrotce-wyrok-w-trybunale-sprawiedliwosci-ue-ws-zanieczyszczenia-powietrza-w-polsce,305823_1_0_0.html [dostęp: 4.01.2018].

³⁹ European Environment Agency, *Air quality in Europe-2015 report*, s. 16, 40; *odem, Air quality in Europe-2016 report*, s. 16, 56, 57.

⁴⁰ D. Wantuch, *Jak Polska koloruje powietrze*, „Gazeta Wyborcza”, 17.11.2017, s. 8; *Jakość powietrza w Polsce jest dziś najgorsza w Europie*, 18.12.2017, <http://www.energetyka24.com/715018,jakosc-powietrza-w-polsce-jest-dzis-najgorsza-w-europie> [dostęp: 4.01.2018].

⁴¹ Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 1 sierpnia 2017 r. w sprawie wymagań dla kotłów na paliwo stałe, Dz.U. z 2017 r., poz. 1690.

⁴² W Polsce ok. 70% pieców grzewczych w gospodarstwach domowych to piece-kopciuchy, w których palony jest nie tylko węgiel niskiej jakości ale również śmieci np. plastiki i odpady codziennego użytku.

sprzedawano ok. 150 tys. pieców emitujących ogromne ilości zanieczyszczeń. Do stycznia 2018 r. rząd nie określił jednak procedury dotyczącej kontroli pieców wykorzystywanych przez podmioty prywatne. Należy zaznaczyć, że zakaz produkcji i sprzedaży pieców kopciuchów jest elementem przygotowania polskiego rynku do spełniania norm prawa wspólnotowego. Od 2020 r. wchodzi w życie dyrektywa unijna (*ecodesign*) nakazująca używanie kotłów najwyższej jakości.

W latach 2015–2017, w ramach walki ze smogiem, ME nie wprowadziło norm jakościowych dla paliw stałych, co byłoby jednoznaczne z zakazem sprzedaży i palenia najgorszymi gatunkami węgla. Stanowisko ministra energii wynikało z przyjętego stanowiska – minister był przeciwny wprowadzeniu tzw. świadectw jakości węgla. Normy jakościowe dla paliw stałych oznaczałyby zakaz sprzedaży węgla najgorszej jakości, co z kolei nie byłoby obojętne dla działalności polskich kopalni. Należy jednak zauważyć, że wydanie takiego rozporządzenia byłoby najważniejszą decyzją rządu w sprawie poprawy jakości powietrza.

Pomimo obietnic, rządy B. Szydło i M. Morawieckiego nie podjęły decyzji o wymogu podłączenia do sieci ciepłowniczej budynków (w miastach i poza nimi), które są obecnie ogrzewane węglem, oraz o dopłatach do zakupu samochodów elektrycznych lub hybrydowych. Również nie zrealizowano planów RM w sprawie dofinansowania wymiany pieców węglowych na bardziej ekologiczne źródła ogrzewania. Większą inicjatywę w tej sprawie wykazały samorządy gminne. Programy dofinansowania na wymianę pieców gazowych prowadzone są m.in. w Krakowie, Lublinie, Łodzi, Wrocławiu i Zakopanem. Ponadto sejmiki województw łódzkiego, małopolskiego, mazowieckiego, opolskiego i śląskiego przyjęły uchwały antysmogowe, nakazujące m.in. stopniową wymianę instalacji ciepłych oraz zabraniające spalania śmieci i węgla najgorszej jakości w kotłach domowych.

Perspektywy rozwoju odnawialnych źródeł energii w polityce polskiego rządu

Jak wynika z ostatnio opublikowanych danych unijnej agencji statystycznej Eurostat, w 2015 r. 11 państw UE wykorzystywało więcej energii ze źródeł odnawialnych niż zostało to przewidziane w celach pakietu klimatyczno-energetycznego do 2020 r. W gronie państw, które przekroczyły cele pakietu, były: Chorwacja, Czechy, Estonia, Bułgaria, Litwa, Węgry, Szwecja, Finlandia, Rumunia, Włochy i Dania. W 2015 r. Polska znalazła się na 21. miejscu wśród 28 państw UE pod względem rozwoju OZE. Dla porównania, w 2004 r. Polska była na 15. miejscu wśród tych samych państw pod względem rozwoju zielonej energii⁴³. Ponadto w 2015 r. udział OZE w produkcji energii w Polsce był niższy od zakładanego, który miał wynieść 12,08%.

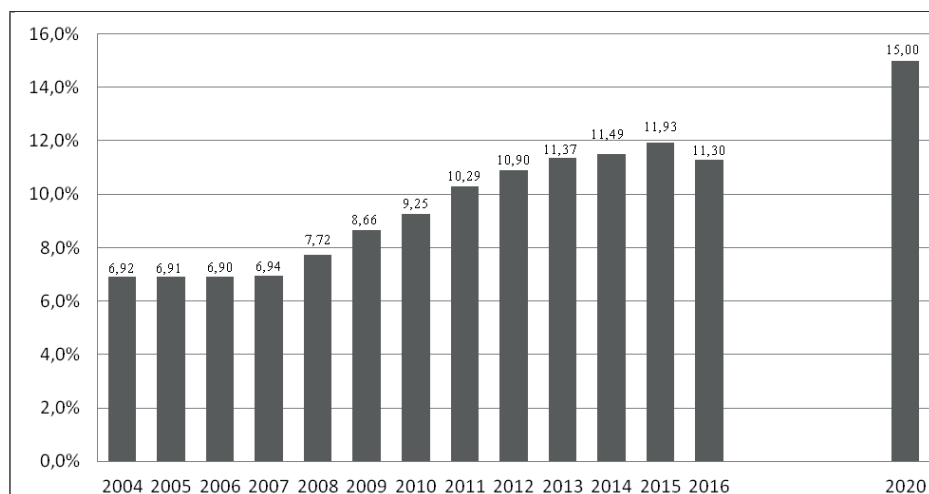
W roku 2015 udział zielonej energii w bilansie energetycznym Polski wyniósł 11,93% i wzrósł o 5,02% w porównaniu z 2004 r. Istnieje duże prawdopodobieństwo

⁴³ Eurostat – udział OZE w końcowej konsumpcji w Unii Europejskiej stale rośnie – Polska daleko w tyle, 5.04.2017, <http://swiatoze.pl/eurostat-udzial-oze-koncowej-konsumpcji-unii-europejskiej-stale-rosnie-polska-daleko-tyle/> [dostęp: 7.01.2018].

stwo, że Polska może mieć trudności z uzyskaniem 15-procentowego udziału OZE w całkowitym zużyciu energii, na co zwróciła uwagę KE⁴⁴.

Według danych statystycznych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS), w 2016 r. wkład energii z OZE w strukturze konsumpcji energii brutto wyniósł 11,30% i był niższy niż w 2012 r. (zob. wykres 2). W grudniu 2017 r. EAŚ opublikowała raport, z którego wynika, że Polska będzie miała trudności ze spełnieniem wymogów dotyczących udziału OZE w produkcji energii do 2020 r.⁴⁵ Oznaczać to będzie konieczność zapłacenia przez Polskę kar do budżetu UE lub ich ekwiwalentu (w ramach tzw. transferu statystycznego) za brakujące terawatogodziny (TWh) krajom mającym nadwyżki OZE. Według Instytutu Energetyki Odnawialnej istnieje duże prawdopodobieństwo, że Polsce do spełnienia unijnych norm może zabraknąć około 2% w stosunku do 15% finalnego zużycia OZE w 2020 r.⁴⁶

Wykres 2. Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto w latach 2004–2016

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, *Energia ze źródeł odnawialnych w 2015 r.*, Warszawa 2016, s. 49; idem, *Energia ze źródeł odnawialnych w 2016 r.*, Warszawa 2017, s. 51.

Rozwiązania legislacyjne⁴⁷ przyjęte przez polski parlament w 2017 r. ograniczyły wsparcie państwa dla zielonej energii oraz zwiększyły obciążenia podatkowe dla

⁴⁴ Komisja Europejska, *Sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów. Sprawozdanie z postępów w dziedzinie energii odnawialnej*, Bruksela, 15 czerwca 2015, s. 7.

⁴⁵ European Environment Agency, *Renewable energy in Europe – 2017. Recent growth and knock-on effects*, 2017, nr 23, s. 16.

⁴⁶ *Polska zapłaci miliardy za niewywiązanie się z celu OZE na 2020?*, <http://gramzielone.pl/trendy/20708/polska-zaplaci-miliardy-za-niewywiązanie-sie-z-celu-oze-na-2020> [dostęp: 7.01.2017].

⁴⁷ Dotyczy ustaw o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych (zwanej ustawą wiatrakową) oraz o odnawialnych źródłach energii. Ustawa z dnia 20 maja 2016 r. o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych, Dz.U. z 2016 r., poz. 961; Ustawa z dnia 22 czerwca 2016 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustawach, Dz.U. z 2016 r., poz. 1753.

właścicieli instalacji OZE. Oba projekty – zarówno tzw. ustawy wiatrakowej, jak i nowelizacji ustawy o OZE – zostały zgłoszone jako projekty poselskie, pomimo że *de facto* były rządowymi. Wydaje się, że przyjęcie takiego rozwiązania było korzystne dla rządu – procedowanie bowiem projektów ustaw, jako poselskich – daje ono możliwość pominięcia konsultacji międzyresortowych i społecznych, które są bezwzględnie wymagane w wypadku projektów rządowych.

Zmiany w prawie najbardziej wpłynęły na działalność farm wiatrowych. Tak zwana ustawa wiatrakowa zmieniła zasady opodatkowania elektrowni wiatrowych. Zanim jej przepisy weszły w życie opodatkowaniu podlegał fundament i wieża wiatraka (bez elementów technicznych). Od stycznia 2017 r. podatkiem została objęta cała instalacja wiatrowa, co oznacza czterokrotny wzrost obciążeń podatkowych dla właścicieli farm wiatrowych. Istotną zmianą w prawie jest również zapis o odległości pomiędzy elektrownią wiatrową a zabudowaniami mieszkalnymi. W ustawie wprowadzono zakaz budowy wiatraków w odległości od domów mniejszej niż dziesięciokrotność całkowitej wysokości wiatraka. W praktyce oznacza to, że odległość ta ma wynieść około 2,5 km. Dodatkowo wyznaczenie miejsca lokalizacji elektrowni jest możliwe tylko na podstawie planu zagospodarowania przestrzennego.

Z kolei znówelizowana ustawa o OZE z 2016 r. zakłada nowe zasady wsparcia dla producentów zielonej energii. Zastąpiono dotychczasowe tzw. zielone certyfikaty⁴⁸ systemem aukcyjnego wsparcia OZE. System aukcyjny polega na sprzedaży i zakupie energii produkowanej przez instalacje OZE przy uwzględnieniu kosztów wytwarzania energii oraz współczynnika wykorzystania mocy. Zgodnie z nowelą, rząd będzie mógł zamawiać określoną ilość energii odnawialnej. Spośród wytwórców energii, którzy będą przystępowali do aukcji, „wygra ten, kto zaoferuje najkorzystniejsze warunki do wyczerpania ilości lub wartości energii elektrycznej przeznaczonej do sprzedaży w danej aukcji”⁴⁹. Inwestycje OZE uzyskają wsparcie finansowe dopiero po wygraniu aukcji.

Innym rozwiązaniem przyjętym w noweli ustawy o OZE jest zlikwidowanie dotychczasowego systemu taryf gwarantowanych i wprowadzenie systemu opustów. Nowy system rozliczeń jest mniej korzystny dla prosumentów, ponieważ na wyprodukowanej energii zarobią oni mniej niż w ramach systemu taryf gwarantowanych. System opustów będzie obowiązywał przez 15 lat. Po tym okresie nie przewidziano żadnego wsparcia dla prosumentów.

Istnieje duże prawdopodobieństwo, że opusty nie wpłyną na rozwój OZE, albowiem inwestycje w ten rodzaj energii związane będą z dużymi nakładami finansowymi prosumentów, które zwrócą się po wielu latach. Rząd B. Szydło deklarował, iż „nie jest przeciwko «prosumeryzmowi», chce jednak, by prosumenci produkowali energię jedynie na własne potrzeby”⁵⁰. Zdaniem resortu energii utrzymanie systemu taryf gwarantowanych było zbyt dużym obciążeniem dla odbiorców energii.

⁴⁸ *Zielone certyfikaty – co warto wiedzieć o zielonych certyfikatach*, 8.01.2013, <http://energyinvestgroup.pl/co-warto-wiedziec-o-zielonych-certyfikatach> [dostęp: 7.01.2018].

⁴⁹ *66 mln rocznie przeznaczy rząd na wsparcie energii z OZE*, 4.01.2017, http://energetyka.wnp.pl/66-mln-rocznie-przeznaczy-rzad-na-wsparcie-energii-z-oze,289189_1_0_0.html [dostęp: 7.01.2018].

⁵⁰ L. Żurawek, *Nowa ustawa o OZE – nowy system rozliczeń dla prosumentów*, <http://eco-energia.pl/nowa-ustawa-o-oze-nowy-system-rozliczen-dla-prosumentow> [dostęp: 7.01.2018].

Z najnowszych danych Urzędu Regulacji Energetyki⁵¹ wynika, że w pierwszym półroczu 2017 r. nastąpił spadek produkcji energii zielonej w porównaniu z 2016 r. Od stycznia do czerwca 2017 r. wszystkie instalacje odnawialne wyprodukowały około 5 TWh zielonej energii. W 2016 r. produkcja zielonej energii wyniosła prawie 20 TWh, a w 2015 r. – 22,41 TWh.

Podsumowanie

Odpowiadając na pytanie postawione na początku artykułu należy stwierdzić, że decyzje rządu PiS w zakresie polskiej polityki bezpieczeństwa energetycznego nie zbliżają Polski do osiągnięcia założeń pakietu klimatyczno-energetycznego UE do 2020 r., a tym bardziej do 2030 r. W odróżnieniu od państw UE Polska inwestuje w rozbudowę zanieczyszczających powietrze bloków węglowych oraz planuje budowę kopalni. Uzależnienie polskiej gospodarki od węgla kamiennego i brunatnego jest mało zrozumiałe w sytuacji kryzysu polskich kopalni oraz odchodzenia państw UE od tego surowca. Ponadto polski rząd nie prowadzi polityki antysmogowej – cała odpowiedzialność za jakość powietrza spoczywa na samorządach.

Istotnym problemem polskiej energetyki jest brak w perspektywie długookresowej – do 2050 r. – sformułowanej polityki energetycznej Polski, polityki surowcowej oraz programu dla sektora górnictwa węgla kamiennego. Rządy B. Szydło i M. Morawieckiego przedstawiły cele polityki energetycznej tylko ogólnie, zwracając uwagę, iż bezpieczeństwo energetyczne Polski powinno być oparte przede wszystkim na węglu. Przyjęcie przez rząd założeń polityki energetycznej Polski do 2050 r. dałoby możliwość ukazania wyzwań, przed jakimi stoi polski sektor energetyczny oraz w jakim zakresie tzw. miks energetyczny należy dostosować do wymogów obowiązujących w UE. Dzięki polityce energetycznej Polski do 2050 r. można byłoby określić przebieg stopniowej redukcji węgla w dostępnych źródłach energii oraz zastąpienia go innymi.

Od roku 2016 decyzje rządu w sposób widoczny ograniczyły wsparcie dla zielonej energii oraz podwyższyły obciążenia podatkowe dla właścicieli instalacji OZE. Rozwiązania legislacyjne przyjęte w ustawach o energetyce wiatrowej i o OZE mogą doprowadzić do bankructwa właścicieli instalacji OZE, bowiem staną się one nierentowne, co wpłynie na zahamowanie rozwoju wykorzystania OZE w Polsce. Ograniczone wsparcie oraz brak decyzji w sprawie budowy elektrowni jądrowej wynikają z udzielania przez rząd pomocy finansowej polskim kopalniom w ramach restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego.

Polski rząd, chcąc zmniejszyć emisję gazów cieplarnianych do atmosfery, uniknąć kar unijnych oraz zwiększyć szanse Polski na realizację pakietu klimatyczno-energetycznego UE do 2020 r., powinien zastosować system dopłat, m.in. do wymiany kotłów na gazowe, termoizolacji budynków, modernizacji przestarzałych elektrowni węglowych (wprowadzenie technologii czystego węgla), zagazowania węgla, zakupu samochodów elektrycznych. Warto podkreślić, że wraz z redukcją gazów cieplarnianych

⁵¹ A. Wiczerzak-Krusińska, *Regres na zielonym rynku energii*, „Rzeczpospolita. Ekonomia i Rynek”, 17.08.2017, s. B 2.

nastąpiłoby zmniejszenie zużycia węgla, rozwój OZE oraz zwiększenie efektywności energetycznej. Co więcej nie ulega wątpliwości, iż realizacja pakietu unijnego spowoduje znaczne obciążenie finansowe dla polskiej gospodarki i podatników.

*Założenia i implementacja programu polskiego rządu
w zakresie bezpieczeństwa energetycznego Polski w kontekście
polityki klimatyczno-energetycznej Unii Europejskiej
w drugiej dekadzie XXI wieku*

Streszczenie

Opracowanie przedstawia założenia i realizację warunków polityki bezpieczeństwa energetycznego rządów Beaty Szydło i Mateusza Morawieckiego. W artykule omówiono decyzje polskiego rządu w sprawie restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego, udziału węgla kamiennego i brunatnego w strukturze zużycia energii pierwotnej w Polsce, redukcji emisji gazów cieplarnianych w atmosferze oraz rozwoju odnawialnych źródeł energii. Problematykę tę przedstawiono w kontekście zobowiązań Polski wobec polityki klimatyczno-energetycznej Unii Europejskiej do 2020 r. i 2030 r. Zwrócono uwagę na przyczyny niechęci polskich rządów wobec zielonej energii oraz jej rozwój w krajach UE. Uwzględniono konsekwencje, jakie Polska może ponieść w wyniku niewywiązania się z unijnych zobowiązań.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo energetyczne, polityka klimatyczno-energetyczna, decyzje polityczne, Unia Europejska, Polska

*The assumptions and implementation
of the Polish government's program regarding Poland's energy
security in terms of the European Union climate
and energy policy in the second decade of the 21st century*

Abstract

The paper presents the assumptions and implementation of the energy security policy realized by Beata Szydło's and Mateusz Morawiecki's government. The decisions of the Polish government were limited to coal mining restructuring, the share of coal and brown coal in the structure of primary energy consumption in Poland, the reduction of greenhouse gases emission in the atmosphere and the development of renewable energy sources. The issue was presented in the context of Poland's obligations arising from the European Union climate and energy policy by 2020 and 2030. The author noted the reasons of Polish government's reluctance towards green energy and its development in the EU countries. The consequences that Poland may incur as a result of its failure to satisfy the EU's condition were examined.

Key words: energy security, climate and energy policy, political decisions, the European Union, Poland

*Концепции и реализация программы польского
правительства в области энергетической безопасности
Польши в контексте климатической и энергетической
политики Европейского Союза
во втором десятилетии XXI века*
Резюме

В статье представлены концепции и уровень реализации планов политики энергетической безопасности правительствами Беаты Шидло и Матеуша Моравецкого. Рассмотрены решения польского правительства в сфере реструктуризации угольной промышленности, доли каменного и бурого угля в структуре потребления первичной энергии в Польше, сокращения выбросов парниковых газов в атмосферу, а также развития возобновляемых источников энергии. Проблематика представлена в контексте обязательств Польши в сфере климатической и энергетической политики Европейского Союза до 2020 и 2030 г. Обращено внимание на причины отрицательного отношения польского правительства к возобновляемой энергии и ее развития в странах ЕС. Рассмотрены последствия, которые Польша может понести в результате невыполнения взятых на себя обязательств.

Ключевые слова: энергетическая безопасность, климатическая и энергетическая политика, политические решения, Европейский Союз, Польша